

**Deputat în Parlamentul
Republicii Moldova**

Comisiei economie, buget și finanțe

**AMENDAMENT
la proiectul legii privind modificarea Legii bugetului de stat
pentru anul 2024 nr. 418/2023 (art.1, 2, 3, ș.a.)**

(nr. 192 din 21.06.2024)

În conformitate cu prevederile art.65 din Regulamentul Parlamentului, aprobat prin Legea nr.797-XIII din 02.04.1996, prezentăm următorul amendament pe marginea proiectului de lege sus-menționat:

1. La Anexa nr. 6 la Legea bugetului de stat propunem completarea acesteia, la secțiunea corespunzătoare, cu următoarele poziții noi:

Anexa nr. 6

Cheltuielile pentru investiții capitale pe autorități bugetare

– mii lei –

Codul	Autoritatea bugetară/Program/Proiect	TOTAL	inclusiv din contul:	
			resurselor generale	proiectelor finanțate din surse externe
	TOTAL	1524161,3	330936,9	1203224,4
0223	Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării regionale	1084222,7	2117,7	1082105,0
6402	Dezvoltarea drumurilor	1035540,0		1 035 540,0
	Reconstrucția drumului R29 - Comrat - Ceadir-Lunga - granița cu Ucraina în satul Ferapontyevka			5000,00
	Proiectarea drumului L623.1 – acces la mun. Comrat			5000,00

0227	Ministerul Culturii	20800,0	20300,0	500,0
8503	Protejarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural național	20800,0	20300,0	500,0
	Crearea complexului de sănătate ecvestră „AT-Prolin”, UTA Găgăuzia	15000,0	15000,0	

Argumentare:

Drumul R29 - Comrat - Ceadâr-Lunga – frontiera cu Ucraina în zona satului Ferapontievca:

De mai mulți ani, autoritățile Autonomiei atrag atenția autorităților centrale asupra unuia dintre cele mai problematice drumuri de pe teritoriul Găgăuziei, care este drumul de importanță republicană R29 - Comrat - Ceadâr-Lunga - frontiera cu Ucraina, drumul care trece prin localitățile Ferapontievca și Tomai. Acest drum asigură legătura între municipiile Comrat și Ceadâr-Lunga și este legat cu statul vecin Ucraina. De-a lungul arterei de transport se află 9 localități cu o populație totală de peste 60 de mii de persoane. Pe anumite porțiuni ale drumului, circulația vehiculelor este practic imposibilă. În același timp, documentația de proiect și devizul pentru reconstrucția drumului a fost pregătită de Administrația Drumurilor de Stat în 2021, costul acesteia fiind de aproximativ 873 milioane de lei.

Anterior, în anul 2020, au fost efectuate unele lucrări de reparație capitală, însă acestea nu au fost finalizate din cauza unor neconcordanțe între documentația tehnică elaborată și implementarea acesteia. Totuși, după anul 2020, în cadrul programului de alocare a fondurilor pentru infrastructura rutieră, nu au fost alocate mijloace pentru efectuarea reparațiilor capitale sau a reconstrucției drumurilor de importanță națională aflate pe teritoriul UTA Găgăuzia.

Unul dintre factorii cheie pentru dezvoltarea statului este existența unei infrastructuri rutiere de calitate. Cu toate acestea, starea uneia dintre principalele artere de transport din sudul Moldovei este extrem de nesatisfăcătoare.

Având în vedere costul ridicat al efectuării reparațiilor capitale pentru întregul drum de importanță republicană R29 – Comrat – Ceadâr-Lunga – frontiera cu Ucraina, insistăm pe alocarea fondurilor necesare pentru efectuarea reparației capitale a porțiunii de drum din satul Ferapontievca, deoarece pentru anul 2024 în Programul de repartie a drumurilor publice naționale, republicane și raionale situate pe teritoriul UTA Găgăuzia nu sunt prevăzute mijloace financiare pentru efectuarea reparațiilor capitale.

Autostrada L623.1 - acces la mun. Comrat

Pe teritoriul Găgăuziei a fost implementat un proiect de anvergură de reconstrucție și construcție a autostrăzii M3 - Chișinău - Comrat - Giurgiulești - frontiera cu România în apropiere de mun. Comrat. Toate lucrările au fost finalizate și date în exploatare în decembrie 2022. Pe perioada construcției drumului, traficul greu a fost direcționat prin drumul de importanță locală L623.1 R23 – acces către mun. Comrat, ceea ce a dus la o deteriorare semnificativă a stării carosabilului.

Fondurile alocate anual pentru infrastructura drumurilor auto locale sunt insuficiente pentru reabilitarea carosabilului.

La rândul lor, autoritățile regionale au alocat în anul curent 2024 fonduri pentru achiziționarea serviciilor de proiectare a reparațiilor capitale și a reconstrucției drumului local. În prezent, se desfășoară procedurile de licitație, finalizarea lucrărilor de proiectare fiind planificată pentru toamna acestui an.

Având în vedere că efectuarea reparațiilor capitale este foarte costisitoare, fondurile din bugetul autonomiei și transferurile alocate nu sunt suficiente. Pe baza celor expuse, subliniem necesitatea alocării fondurilor pentru efectuarea reparațiilor capitale și reconstrucția drumului auto L623.1 R23 – acces către mun. Comrat, a cărui stare s-a deteriorat în timpul construcției drumului de importanță națională.

În vederea demarării lucrărilor de construcție, vă solicităm să alocați resurse financiare pentru prima etapă a lucrărilor de construcție a obiectelor menționate mai sus în valoare de: 10 000 000 lei.

„Crearea complexului turistic de sport ecvestru „AT-Prolin”

Instituția publică "Ferma de cai de rasă At-Prolin" este una dintre principalele atracții ale autonomiei, fiind totodată singura și unica fermă de cai de rasă din întreaga țară.

În fiecare an, începând din 1995, în ziua sărbătorii naționale de primăvară a poporului găgăuz, "Hederlez", sunt organizate în mod tradițional concursuri de sport ecvestre "Altin-At", la care participă cei mai buni și cei mai rapizi cai ai fermei.

Crearea unui complex turistic pe baza "At-Prolin" este principala prioritate strategică pentru dezvoltarea Găgăuziei. Întrucât, conform studiului de fezabilitate elaborat pentru acest proiect, dacă va fi implementat integral, acesta va crește numărul de locuri de muncă într-una dintre cele mai mari așezări ale autonomiei - municipiul Ceadâr-Lunga. Viitorul complex va deveni o parte a turismului național și internațional, precum și va oferi posibilitatea de a presta servicii medicale unice în hipoterapie pentru copiii cu nevoi speciale atât în Republica Moldova, cât și în străinătate.

În prezent, Agenția de Dezvoltare Regională și Comitetul Executiv al Găgăuziei implementează un proiect pentru crearea unui complex de sport ecvestru de agrement "AT-Prolin".

Proiectul este inclus în Documentul de Program Unificat pentru 2022-2024, care este finanțat din Fondul Național de Dezvoltare Regională, însă doar prima etapă este în curs de implementare, în timp ce proiectul a fost împărțit în 2 etape.

Din cauza lipsei de acces la activitățile Agenției de Dezvoltare a Găgăuziei și a necesității de a continua finanțarea lucrărilor deja începute, vă atragem atenția asupra necesității alocării unei sume de 15 milioane lei pentru implementarea proiectului de creare a unui complex de recreere ecvestră „AT-Proline” la cel mai înalt nivel.

2. La Anexa nr. 7 la Legea bugetului de stat propunem a fi operate următoarele modificări (poziția 1210, coloanele 4 și 14):

Volumul transferurilor de la bugetul de stat către bugetele locale

-mii lei-

Cod ORGI (Beneficiar)	Unitatea administrativ-teritorială	Total general	cu destinație generală (de echilibrare)	cu destinație specială	inclusiv transferuri													alte transferuri curente cu destinație generală **	
					pentru învățământul general	pentru școli sportive	pentru asistența socială									pentru compensarea scutiilor de la plata impozitului funciar (venituri ratate) ale deținătorilor de terenuri agricole situate după traseul Râbnîța-Tiraspol	pentru infrastructura drumurilor publice de interes raional (municipal)*		Pentru consolidarea sistemului de protecție socială a copilului, inclusiv serviciilor sociale (cod Proiect 70397)
							Total	inclusiv											
								compensarea cheltuielilor pentru serviciile de transport (pentru persoane cu dizabilitate severă și accentuată, copii cu dizabilități, persoane care însoțesc o persoană cu dizabilitate severă sau un copil cu dizabilitate, precum și pentru persoane cu dizabilități locomotorii)	indemnizații pentru copiii adoptați și cei aflați sub tutelă (curatelă)	compensarea diferenței de tarife la energia electrică și la gazele naturale	indemnizații și compensații pentru absolvenții instituțiilor de învățământ superior și postsecundar pedagogic	indemnizații pentru susținerea tinerilor specialiști din domeniul culturii	servicii sociale	prestăți sociale pentru copiii plasati în serviciile sociale					
1	2	3=4+5+17	4	5=6+7+8+15+16	6	7	8=9+10+11+12+13+14	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	20	
1210	UTA Găgăuzia	944 350,18	22 626,38	879 316,6	763 389,4	39 025,9	46 979,0	11 757,2	3 001,5		5 821,6	120,0	25 712,6	566,1		26 597,0	2 318,0	42 407,2	

Argumentare:

1. Completarea coloanei nr. 4

La data de 5 martie 2024, Curtea Constituțională a Republicii Moldova a adoptat Decizia "Cu privire la controlul constituționalității Legii nr. 285 din 5 octombrie 2023 pentru modificarea articolului 6 din Codul fiscal (rambursarea sumei taxei pe valoarea adăugată și a accizelor din bugetul unității teritoriale autonome cu statut special) (referințele nr. 229a/2023 și nr. 261a/2023)" (denumită în continuare Decizia Curții Constituționale).

Punctul 4 din decizie, Curtea Constituțională a decis:

"4. Restituirea sumei taxei pe valoarea adăugată și a accizelor achitate de către agenții economici din unitatea teritorială autonomă cu statut special pentru perioada de timp cuprinsă între 1 noiembrie 2023 și 22 februarie 2024, data suspendării acțiunii articolului 6 alin. (11) din Codul fiscal, în redactarea Legii nr. 285 din 5 octombrie 2023, se va realiza de la bugetul unității teritoriale autonome cu statut special. În cazul în care suma restituirilor taxei pe valoarea adăugată și a accizelor depășește suma taxei pe valoarea adăugată și a accizelor colectate la bugetul unității teritoriale autonome cu statut special, diferența se va acoperi de la bugetul de stat."

De la începutul anului fiscal 2024 și până în prezent, în sistemul informațional TREZ au parvenit ordine de plată pentru restituiri de TVA și accize, întocmite de Serviciul Fiscal de Stat al RM, în sumă totală de 22.626.386,46 lei, la data de 21.06.2024, au fost restituiți (achitați) 16.559.208,00 lei, soldul restituirilor de TVA și accize - 6.044.737,00 lei.

În același timp, vă atragem atenția asupra faptului că suma prezentată a rambursărilor de TVA și accize nu este definitivă, deoarece nu toate entitățile economice eligibile și-au exercitat dreptul la rambursări pentru perioada specificată la punctul 4 din Rezoluția Curții Constituționale.

Punerea în aplicare a deciziei Curții Constituționale conduce la faptul că partea de venituri a bugetului central, definită de legislație, este direcționată către plata rambursărilor de TVA și accize, în detrimentul cheltuielilor privind competențele delegate autonomiei de către legiuitorul național.

Ținând cont de cele menționate mai sus, precum și de prevederile articolului 10 alineatul (1¹) din Legea Republicii Moldova privind finanțele publice locale nr. 397-XV din 16.10.2003, **insistăm asupra luării în considerare a alocării în bugetul central al UTA Găgăuzia a transferurilor generale de la bugetul de stat în sumă de 22.626.386,46 lei pentru a acoperi discrepanțele în partea de venituri (venituri pierdute) legate de executarea Deciziei Curții Constituționale.**

2. Completarea coloanei nr. 14

În conformitate cu legislația în vigoare, plata pentru activitatea asistenților sociali din UTA Găgăuzia a fost privată de finanțare de la bugetul de stat, fără niciun motiv întemeiat. În același timp, am dori să menționăm că suma necesară pentru acoperirea cheltuielilor este exorbitantă pentru bugetul Găgăuziei.

Reforma sistemului de asistență socială "Restart" a condus la faptul că autonomia, spre deosebire de alte regiuni ale țării, trebuie să mențină serviciul social "Asistent personal" exclusiv din bugetul UTA Găgăuzia, fără alocarea de fonduri (pentru acoperire parțială) din bugetul de stat al RM.

Pentru a asigura drepturile persoanelor cu dizabilități de a trăi independent, precum și de a le integra în societate, în conformitate cu Hotărârea Guvernului RM "Cu privire la aprobarea Regulamentului-tip privind organizarea și funcționarea Serviciului social "Asistent personal" și a Standardelor minime de calitate" nr. 314 din 23.05.2012, Serviciul social "Asistent personal" funcționează pe teritoriul UTA Găgăuzia din 2014.

Până în noiembrie 2023 (inclusiv), din cele 260 de unități care lucrează în serviciul social "Asistent personal", 145 de unități au fost menținute pe seama bugetului central al UTA Găgăuzia, iar 115 unități - pe seama fondurilor furnizate de stat (Agenția Națională de Asistență Socială, bugetul de stat).

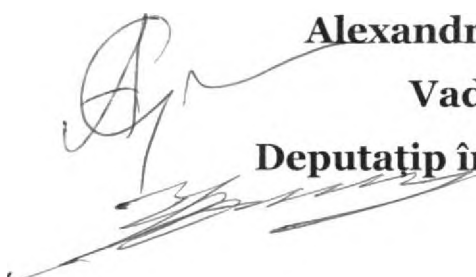
Ca urmare a reformei inițiate de Ministerul Muncii și Protecției Sociale al RM, sarcina de a menține personalul serviciului (260 de unități) a revenit bugetului central al autonomiei.

Astfel, din bugetul central al UTA Găgăuzia, din decembrie 2023 până în prezent, 115 angajați ai serviciului social "Asistent personal" (menținut anterior pe cheltuiala statului) au primit un total de 5.149.618 lei sub formă de salarii și contribuții aferente (inclusiv arieratele pentru decembrie 2023 - 715.258 lei). Cu toate acestea, capacitatea bugetului central este limitată și nu este posibil să se găsească fonduri pentru a menține serviciul la capacitate maximă până la sfârșitul anului 2024. În același timp, întreținerea a 145 de unități rămâne o obligație a autonomiei.

Este necesar să se ia în considerare faptul că pe teritoriul UTA Găgăuzia locuiesc un număr mare de persoane cu dizabilități cu grad sever (aproximativ 1140 de persoane), care au nevoie constantă de îngrijire externă, prin urmare, UTA Găgăuzia are nevoie urgentă de finanțarea a cel puțin 115 unități (acoperite anterior din mijloacele financiare ale statului).

Având în vedere cele menționate mai sus, precum și importanța continuării buneii funcționări a serviciului social "Asistent personal", considerăm necesară acordarea unei finanțări suplimentare în valoare de 22 de milioane de lei pentru acoperirea costurilor de întreținere a serviciului social "Asistent personal" până la sfârșitul anului 2024. În cazul lipsei de acoperire financiară, va trebui să reducem numărul acestora, ceea ce, la rândul său, va duce la deteriorarea calității asistenței pentru cea mai nevoiașă și vulnerabilă categorie de cetățeni ai Republicii Moldova - adulți și copii cu dizabilități.

Cu respect,

Alexandr Suhodolski
Vadim Fotescu,
Deputațip în Parlament